

Az elhagyott gyermekek joga Magyarországon.

A magyar állami gyermekvédelem minden történelmi tradíciótól menten, mint a socialis evolutio egy követelménye fejlődött és így lehetséges volt a magyar állami gyermekvédelemnek a legmagasabb ethikai alapot megadni. Ez az alap a jótékonyág nem lehetett. A jótékonyág a társadalmi harcban elesettek ellátásával, eltakarításával foglalkozhatik csak s ezért a jótékonyagra bízni az egészséges gyermeket – legyen az elhagyatott – nem lehet.

BOSNYÁK ZOLTÁN, kire Széll Kálmán az elhagyatott gyermek védelmének ügyét codificatio végett bízta, nem is járt e taposott nyomokon. Elrúgta maga alól a charitativ alapot és a rendszert a socialis igazság alapján a jog alapjára építette fel. Joggal mondhatta tehát Magyarország belügyministere, midőn a budapesti állami gyermekmenhely zárókövét letette: »Magyarországon nem lehet elhagyott gyermek, mert minden elhagyott gyermeknek joga van az államra«.

Nem minden harc nélkül lehetett ezt a jogot codificálni és a codificálás megvitatása céljából összehívott enquête-en, mely az egyház, aristocratia, a jótékonyág és a socialis mozgalmak képviselőit egyesítette, épp oly mozgalom ment végig a hallgatóság. sorain, midőn a g^jermek »joga« az államhoz felhangzott, mint amely mozgalom észlelhető volt a XIV-ik berlini nemzetközi közegészségügyi congressus gyermekközegészségügyi szakosztálya előkelő hallgatóságán, midőn ott a gyermek jogáról az államhoz beszéltem.

S meglepetéssel regisztrálta a párisi L'instransigeant, hogy íme a kis magyar nemzet a forradalmi sociologia egyik követelményét teljesítette és a »Nemo profeta in patria sua« közmondás daczára a magyarországi forradalmi socialis párt lapja, a »Népszava« elismerte, hogy a mi állami gyermekvédelmünk az osztályállam egyetlen alkotása, amely az összességet szolgálja mellékcél nélkül és nemcsak egyes osztály szolgálataiban áll.

De a jog csekély értékű volna, ha a jog megállapítása nem független tényezőre volna bízva s így a gyermekjogának a megállapítása a szervezett társadalom, a törvényhatóság által választott, az államtól független s bírói attribútumokkal felruházott szervezetére: az árvaszékre lett bízva.

A gyermek joga az állam védelmére előáll, ha a gyermeket övéi eltartani *képtelenek*. Ezen képtelenség bekövetkezik az

eltartó anyagi képtelenség esetén, de a gyermekek »sajátos természetéből« (Bosnyák) előálló viszonyoknál fogva is, midőn az eltartó ezen sajátos viszonyok által keletkezett szükségletek kielégítésére képtelen. A fogalom még tágul azzal, hogy »kellőkép« legyen képes a gyermekről az erre köteles gondoskodni. Ezen kellőkép, mely mindennemű taxatiót kizár, talán a legliberálisabb fogalmazás, mely egyáltalán képzelhető. A talált csecsemő, a vagyonos, de beteg és intézeti ápolásra szoruló koraszülött csecsemő épp úgy sorolható ide, mint a hajléktalanul kóborló, vagy a sajátos természeténél fogva anti-socialis magaviseletű jobbmódú nagyobb gyermek. De a gyermek joga a gyakorlatban nincs is feltételekhez kötve, mint a porosz subsidiarius paragrafus és a francia »le juge petit«. A magyar jog peremptorius.

Egyetlen egy esetben, hygienikus okból kell feltételhez kötni a gyermek felvételét. Ez a csecsemő felvétele. A csecsemőt lehetőleg anyával vesszük fel, nehogy a román rendszer azon hibájába essünk, mely az anyát csecsemője elhagyására valósággal csábítja. Hogy ezzel a kikötéssel nem szorítottuk túlszűkre a felvett csecsemők körét, mutatja, hogy míg Parisban 100 házasságon kívüli szülésre 15, Bécsben 30 a gyermekmenhelybe való felvétel esik, addig Budapesten 100 házasságon kívüli szülésre esik 60 felvétel.

A gyermek jogát az államhoz akkor domborítottuk így ki itt Magyarországon, midőn a gyermekvédelem Németországban a szegényjogból indul ki. Nemcsak a birodalomig, de az egyes államig sem tudott ott a gyermekvédelem eljutni. A községek szűk és kicsinyes keretében akadt meg. Az erkölcsi okokból az állam védelmére szoruló gyermekek ott a községek egyesülései által tartatnak fenn, ugyan az állam érélyes támogatása mellett, de a gondozásba nem a jog alapján kerül ezen gyermek, hanem büntetékép. Franciaországban csak a francia forradalom alatt képezte az elhagyott gyermek a dette nationale-t, a forradalom lezajlásával azonnal újból csak a jótékony alapból fentartott hospice lakója lett az elhagyott gyermek. Ma is a département tartja fenn az elhagyott gyermeket állami segélylyel és az állam érélyes ellenőrzése alatt. Angliában részben a jótékonyosság, részben a rendőri jog uralkodik az elhagyott gyermekek ügyén, melyet sok kitűnő törvény véd anélkül, hogy a gyermeknek a jogot az államhoz megadták volna. Dániában a gyermekvédelem tökéletesen van megoldva, elhagyott gyermek ezen socialis intézményeiben oly fejlett országban nincs. Egyes állami, községi s magánintézetek gondoskodnak róluk, de azért Muus, a dán közegészségügyi kormányzat feje felsóhajtott az 1910-iki nemzetközi közegészségügyi congressuson, hogy Dániának az egész gyermekvédelmet egységesen felölelő jogi alapot kell megteremteni.

Ha nézzük a jogi alap hatását a gyermekvédelem alakulására, úgy azt látjuk, hogy az etikailag emelte a gyermekvédelem ügyét. Azt látjuk, hogy leginkább csak az jelentkezik, aki az ellátásra tényleg rászorul. Hogy a rendszer, mely jogalap elvén és a socialisan dégénérait családból vett gyermeknek a kiválasztott családba való vitele elvén épült fel, tényleg nagyobb standardra emelte a jogérzetet, mutatja az, hogy míg a jótékonyági gyermekvédelmet állandóan ostromolja az érdemetlenek tömege, addig a magyar állam védelmébe a viszonyok előzetes vizsgálata nélkül került gyermek ügye a felvétel után az árvaszékek által felülvizsgálva, alig az esetek két százalékában kénytelen az árvaszék az állami gondozást beszüntetni. De még ezen ritka esetek nagy részénél is gyakran kicsinyes szempontok vezetnek az árvaszéket, melynek határozata ellen a gyermek jogát képviselő igazgató-főorvos a legtöbb esetben sikerrel fellebbez.

Az elméleti igazságok a gyakorlat próbakövét kiállták. Az elvek, amelyek a rendszer felépült, a következők.

Az első elv: az elhagyott gyermek joga az állami gondozásra. Ez a jog nemzetközi, mert a külföldi gyermek ugyanolyan elbánásban részesül, mint a magyar gyermek, tekintet nélkül arra, hogy ezen tekintetben áll-e fenn viszonyosság vagy nem.

Második elv: a rendszer küzd a naturalis selectio ellen, melyről kétségtelen, hogy a socialis fejlődés mai állásánál sem a vitális szempontból, sem a socialis alkalmazkodási és alkotási képesség szempontjából legerősebbeket nem tartja fenn.

Harmadik elv: az elhagyott gyermeket, mely állami gondozásba került, nem hagyja meg a socialisan dégénérait családban, hanem annak a kiválasztott családot szerzi meg. A jog alapján az állam gondozásába került nyomorékokat a charitatív társadalomnak engedi át állami támogatás mellett.

Negyedik elv: az elhagyott gyermek joga és az állam kötelezettsége felett egy független, az autonóm társaság által választott és bírói attribútumokkal felruházott szervezet ítél.

Ötödik elv: a társadalmi jótékonyság az állami gyermekvédelem körül jegezesedik ki.

Szana Sándor.